

Wervel in 2021

beweging voor
gezonde landbouw

2021: een wervelend jaaroverzicht

Hoe kijken we over 10 jaar terug naar 2021? Betekende de lancering van de Farm to Fork-strategie effectief een keerpunt in het landbouwbeleid? Zorgden de overstromingen in de Vesdervallei voor een andere omgang met (open) ruimte? Herinneren we ons van de corona-epidemie vooral de solidariteit in de samenleving, of herontdekten we de overheid in haar regulerende rol?

In dit beknopt jaaroverzicht kijken we naar onszelf in de spiegel van gisteren. 2021 was een speciaal jaar voor Wervel. We gingen aan de slag met een nieuw beleidsplan, kregen een nieuwe coördinator en onze oprichter ging met pensioen. Wat hebben we gedaan? Wat waren de hoogtepunten? Wat is er veranderd?

In lerende netwerken verbindt Wervel pioniers in de voedselvoorziening. Via informele uitwisselingen leren mensen ontzettend veel. Het zijn **labo's** van verandering.

Met de Landbouwbrigades zijn we een nieuwe beweging gestart die boeren en burgers met elkaar verbindt. Tijdens de meewerkdagen proeven mensen van wat agro-ecologie betekent. Daarnaast versterken we met "Boeren aan het woord" de **kritische** stem van individuele boeren.

Hoe verliep dat allemaal in 2021? Dat lees je in dit jaarverslag.

INHOUD

Agro-ecologie in de kijker.....	3
Voedselsystemen in de kijker.....	5
Samen denken en doen.....	7
Luisteren, discussiëren en wroeten in de aarde.....	8
Team Wervel in 2021.....	9
Wervel in 2022.....	11

Vlaanderen
verbeelding werkt

Agro-ecologie in de kijker

Nieuwe kijk op bodems

Dat we anders naar bodems moeten kijken, begint door te sippelen op vele niveau's. Eind 2021 keurde de Europese Commissie de **bodemstrategie** goed. "Tegen 2050 verkeren alle bodemecosystemen in de EU in een gezonde toestand en zijn ze dus veerkrachtiger, wat de komende tien jaar zeer ingrijpende veranderingen zal vergen." Wervel startte begin vorig jaar de zoektocht naar welke kennis ondergesneeuwd raakte en hoe diep we daardoor vast kwamen zitten. Pioniers op het land bewijzen dat er veel mogelijk is als we meedenken met de natuur. Het vraagt wel een [mindset van systeemdenken](#). We zetten een [voorlopig dossier online](#), waarop we graag nog feedback ontvangen.

Bodem: dat is meer dan de ondergrond waarop we rondlopen. Bodems zijn levende processen die planten voeden, beschermen en koolstof kunnen opslaan. Met dit (voorlopig) dossier, presenteren we verloren inzichten en pleiten we voor een dringend herstel van bodems.

- Jeroen

Herontdekking van gemengde landbouw

Dit jaar stak de stikstofcrisis de grens over. Ex-EU landbouwcommissaris Sicco Mansholt voorspelde al in 1990 dat het zou mislopen. De oplossing ervoor werd enkele jaren nadien uitgewerkt en bewezen door Wageningen met name wijlen Jaap van Bruchem. Verminder krachtvoer, verminder kunstmest, ga voor gemengde landbouw, die het bodemleven stimuleert. Boeren gingen ermee aan de slag, het blijkt nog steeds te werken. Zowel voor boeren als voor het milieu. Met zo'n resultaten lijken de Farm to Fork-ambities laaghangend fruit. De [herontdekking van gemengde landbouw](#) lijkt onontkoombaar.

Agro-ecologie in de kijker

Lerend netwerk roterend begrazen

Het lerend netwerk roterend begrazen kreeg een vervolg met EIP-project regeneratief begrazen. Odisee en Wervel vonden pionier Jos Van Reeth bereid om zeven boeren in Vlaanderen te coachen om stappen vooruit te zetten. Dat dit kan, vertrekkend vanuit heel verschillende uitgangssituaties, is hoopgevend. Jos werkte een aanpak uit voor het waterbeheer en gaf een zeer gesmaakte crash course holistisch beheer op één van de deelnemende bedrijven in Tielt. Boer Filip ging ermee aan de slag en is enthousiast: "De praktische tips om te investeren in beter waterbeheer lonen nu al, net als het divers grasland dat rust krijgt". Dat de koe, noch vlees per se klimaatboeman zijn, wel integendeel, kregen een 300-tal aanwezigen vakkundig uitgelegd tijdens de [webinar](#) met oa. Jos Van Reeth en VUB-professor Frédéric Leroy.

Agro-ecologische boer.inn.en als
bondgenoot van de samenleving

Goed boeren

De publicatie van de reeks portretten in 'Goed boeren' werkten we samen uit met Voedsel Anders, Boerenforum en FIAN. We zetten een aantal agro-ecologische helden in de kijker met hun verhaal. Omdat kleinschalige en familiale boer.inn.en die agro-ecologische werkwijzen inzetten, steun en aandacht verdienen.

Voedselsystemen in de kijker

Samenwinkels als alternatief

Over het hele land werken mensen met goesting aan een [positief alternatief voor de traditionele supermarkt](#). Met gezond, lokaal, ecologisch en fair voedsel als doel.

Samenwinkels zijn initiatieven van onderuit waar burgers voedsel in eigen handen nemen. Dat kan verschillende gedaanten aannemen: een coöperatieve supermarkt, een kruidenier of een afhaalpunt, afhankelijk van de lokale noden en de ambities van de initiatiefnemers.

Lerend netwerk samenwinkels

Eind 2021 startte Wervel met een lerend netwerk door samenwinkels met elkaar te verbinden. Met een zestal andere initiatieven bezochten we de samenwinkel Bloum, waar ook Wervel-coördinator Karolien bij betrokken is. Daarnaast inspireerden we ook burgers die goesting hebben om zelf een samenwinkel te starten. In 2022 gaan we hiermee verder!

Voedselsystemen in de kijker

Nyéléni-verklaring

Nyéléni was een bijzondere Afrikaanse boerin die zich verzette tegen het gevestigde landbouwmodel in haar land, Mali. Ze werd zo succesvol dat ze tot vandaag een voorbeeld is voor de wereldwijde beweging van de agro-ecologische landbouw. Samen met Boerenforum maakten we een brochure over de [Nyéléni-verklaring](#); een eye-opener voor iedereen met een hart voor inclusieve, ecologische landbouw.

Cerrado in Marseille

In september vertegenwoordigen Louise Amand en Luc Vankrunkelsven de Viva Cerrado vrijwilligers van Wervel op het IUCN-congres int in Marseille. Op die internationale conferentie over biodiversiteit brachten ze de tragische ontbossing van de Cerrado in de aandacht. Ze gaven ook meteen de oplossing mee: overschakeling naar agro-ecologische methodes.

Samen denken en doen

Wervel streeft naar een gezond en eerlijk voedselsysteem. Dat doen we niet alleen. Maar samen met iedereen die zich vragen stelt bij het landbouw- en voedselsysteem van vandaag. Ondanks de beperkende corona-maatregelen kwamen we in 2021, wanneer het kon, zoveel mogelijk samen.

Gemotiveerden staken de handen uit de mouwen tijdens fysieke activiteiten. Een grote groep mensen liet zich inspireren door webinars en online events.

Enkele cijfers:

- 26 activiteiten, waarvan 11 fysiek en 15 online.
- 530 fysieke deelnemers
- 2345 online deelnemers
- Landbouwbrigades startten met 31 deelnemende boerderijen, 14 meewerkdagen en 46 brigadisten

Luisteren, discussiëren en wroeten in de aarde

Boeren aan het woord

Het is misschien één van de grootste clichés over boeren: ze kunnen niet spreken. Maar Boeren aan het woord bewijst het tegendeel. De manier waarop boeren hun verhaal overtuigend vertellen en het respect dat ze tonen voor de keuzes die andere boeren maken, zou bijna een les kunnen zijn voor politici.

Het komt natuurlijk ook door het concept van [Boeren aan het woord](#). Wervel en Boerenforum vinden het belangrijk om een open platform te bieden aan diverse boeren waarbij niemand moet winnen.

In 2021 organiseerden we samen met lokale partners drie edities Boeren aan het woord. Meer dan 12 boeren zaten in het panel en 250 mensen namen deel. De edities van het Waasland en Kontich vonden wegens de coronamaatregelen digitaal plaats. Dank aan vrijwilliger Bart Thoelen en journalist Alma De Walsche voor de vakkundige moderatie.

Net door de oogkleppen af te doen en met open vizier te luisteren, merk je dat alle landbouwers inspanningen doen om hun boerderij klaar te maken voor de toekomst.

- Arthur

Landbouwbrigades: op het veld, in de straat

In de zomer van 2021 gingen de [Landbouwbrigades](#) in Vlaanderen van start. Met meewerkdagen op de boerderijen en maatschappelijke acties breekt dit netwerk van geëngageerde burgers een lans voor agro-ecologische verandering in ons voedselsysteem: "Met de handen in de aarde tonen we ons solidair met agro-ecologische boer.inn.en." De Landbouwbrigades is een initiatief van Wervel, FIAN en Solidagro. In Wallonië is er de oudere zusterorganisatie *Les brigades d'actions paysannes*.

Door samen op het veld te werken, krijg je een heel ander contact dan via een rondleiding of kijkdag. We hopen zo de connectie met onze klanten tot een hoger niveau te tillen. Want elke korte-keten boerderij is in zekere zin 'community supported'.

- Boer Bavo Verwimp van de Kijfelaar

Team Wervel in 2021

- In 2021 werkten we als team vaak van thuis uit. Het deed dan ook veel deugd wanneer we weer naar kantoor mochten om onze collega's niet enkel op een scherm te zien.
- Karolien werd aangeworven als nieuwe coördinator. Ze werkte daarvoor al bij Wervel als bewegingsmedewerker. Ze bracht een nieuwe wind, coachte het hele team en optimaliseerde heel wat interne administratieve en financiële processen.
- Nieuwe gemotiveerde leden kwamen bij de Raad van Bestuur en stonden ons bij met hun expertise.
- In augustus begon Xander als communicatiemedewerker. Hij zette de ontwikkeling van een nieuwe website in gang. Daarnaast ging ook een fondsenwervingstraject van start, begeleid door adviesbureau Strategies & Leaders.
- Af en toe kwam de kantoorkat eens langs. Altijd fijn!

Pensioen Luc

In september vierden we een speciaal moment: het pensioen van onze oprichter Luc Vankrunkelsven. In 1990 richtte hij mee Wervel op en in meer dan 30 jaar heeft hij samen met Wervel belangrijke thema's in de rechtvaardige landbouw op de kaart gezet. Het werd een mooi event in de abdij van Averbode. Maar Luc blijft zich natuurlijk inzetten en we zien hem nog regelmatig op kantoor en op evenementen. We zetten als team zijn werk verder, ook samen met de gemotiveerde Viva Cerrado werkgroep.

Ik heb in 2021 heel wat nieuwe mensen leren kennen die elk op hun eigen manier voedsel weer in eigen handen nemen. Door mee te werken op een boerderij, via een samenwinkel of als pionier in de landbouw. Dat geeft goesting voor 2022!

- Arthur

WERVEL IN 2022

In 2022 werken we, zoals elk jaar, met veel motivatie verder aan een eerlijker landbouw- en voedselsysteem. We doen dat graag samen met enthousiastelingen, vrijwilligers, bestuurders en partners. We blijven pioniers ondersteunen, innovatieve praktijken ontwikkelen en opgebouwde kennis verspreiden.

Een aantal speerpunten in 2022:

Bodemgezondheid

We werken toe naar Wereldbodemdag op 5 december met een bodemconferentie in Brussel. Tegen dan verfijnen we het bodemdossier met getuigenissen uit verschillende geledingen van het landbouwsysteem. We gaan op zoek naar en verbinden pioniers in agroforestry en gemengde landbouw, laten hen naar voren komen in podcast en/of film. In Europees verband bouwen we aan een applicatie die de transitie vergemakkelijkt.

Samenwinkels

We publiceren een inspiratieboek voor samenwinkels. Je komt er in te weten waarom burgers starten met een eigen winkel, wat voor diversiteit er allemaal bestaat in het concept van de samenwinkel en hoe je er zelf mee van start kan gaan. Samen verkennen waarom duurzamere en eerlijkere landbouw niet alleen een werk is op het veld, maar ook verderop in de keten.

Landbouwbrigades

De landbouwbrigades gaan hun tweede jaar in. We enthousiasmeren een aantal veldbrigadisten om de meewerkdagen in goede banen te leiden. Met een traject landbouw en natuur leren alle brigadisten over de rol die landbouw heeft in het biodiversiteits- en klimaatvraagstuk.

Meer beweging

We verwelkomen een nieuwe collega Ineke als bewegingsmedewerker die zich volop zal inzetten om vrijwilligers te ondersteunen en te betrekken, nieuwe mensen te enthousiasmeren en publieksactiviteiten te organiseren.

Communicatie

Tot slot werken we aan een nieuwe Wervel-website waar je beter info en inspiratie over ons landbouw- en voedselsysteem vindt, waar je aangespoord wordt tot actie en misschien ook een gift doet? Want ook op fondsenwerving gaan we inzetten, zodat we beter aan ons doel kunnen werken: het voedselsysteem weer in handen nemen. Want dat is meer dan ooit nodig. Voor boeren, eters én onze planeet.

Bedankt

Bij dit jaarverslag hoort ook een bedanking.

Aan alle pioniers die ons inspireren, deelnemers aan onze activiteiten, de vele vrijwilligers die ons helpen met grote en kleine zaken en de mensen die ons steunen:

Een dikke merci! In 2022 werken we graag samen verder aan een eerlijker voedselsysteem.

Geef jij Wervel een duw in de rug?

Wervel streeft naar een gezond en eerlijk voedselsysteem. Waarbij boeren een eerlijk loon verdienen, iedereen toegang heeft tot gezonde voeding en onze planeet weer kan heropleven. Dankzij jouw gift kunnen wij onze werking ook in 2022 verderzetten.

Steun Wervel
via wervel.be/steun-wervel
of stort op BE97 5230 8030 3749 (mededeling gift)